

Пісун К. Адресність соціальної допомоги як напрям покращення методики планування видатків соціального призначення [Електронний ресурс] / К. Пісун // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 212-221. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pkvvsp.pdf>.

УДК 364-27

JEL Classification: H53, I38

Катерина Пісун

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»,
вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40000, Україна,
e-mail: kateruna_88@mail.ru
фахівець II категорії відділу аспірантури

АДРЕСНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ЯК НАПРЯМ ПОКРАЩЕННЯ МЕТОДИКИ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ СОЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Анотація. У статті з'ясовано проблеми та причини низького рівня охоплення соціально-незахищених верств населення соціальною допомогою, несправедливого розподілу державних соціальних трансфертів. З метою оптимізації планування видатків на соціальний захист населення запропоновано перехід на принцип адресності соціальної допомоги. Проаналізовано переваги адресності, її результативність та витрати, пов'язані з її забезпеченням. Визначено, що широке впровадження адресності соціальної допомоги сприятиме оптимізації видатків соціального призначення та їх ефективності. Виділено переваги запровадження адресності надання соціальних пільг. Запропоновано основні напрями реформування системи соціального захисту за принципом адресності.

Ключові слова: соціальна допомога, соціальні пільги, адресність допомоги, видатки соціального призначення, фінансування, соціально-незахищені громадяни, вразливі верстви населення.

Катерина Пісун

АДРЕСНОСТЬ СОЦИАЛЬНОЙ ПОМОЩИ КАК ПУТЬ К УЛУЧШЕНИЮ МЕТОДИКИ ПЛАНИРОВАНИЯ РАСХОДОВ СОЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Аннотация. В статье определены проблемы и причины низкого уровня охвата социально-незащищенных слоев населения социальной помощью, несправедливого распределения государственных социальных трансфертов. С целью оптимизации планирования расходов на социальную защиту населения предложен переход на принцип адресности социальной помощи. Проанализированы преимущества адресности, ее результативность и расходы, связанные с ее реализацией. Определено, что широкое внедрение адресности социальной помощи будет способствовать оптимизации расходов социального назначения и их эффективности. Выделены преимущества введения адресности социальных льгот. Предложены основные направления реформирования системы социальной защиты населения по принципу адресности.

Piskun K. (2012). Targeting of social assistance as a way to improve the methods of planning of social expenditures [Adresnist' sotsial'noyi dopomohy yak napryam pokrashchennya metodyky planuvannya vydatkiv sotsial'noho pryznachennya]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava - Socio-Economic Problems and the State* [online]. 8 (1), p. 212-221. [Accessed May 2013]. Available from: <<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pkvvsp.pdf>>.

Ключевые слова: *социальная помощь, социальные льготы, адресная помощь, расходы социального назначения, финансирование, социально-незащищенные граждане, уязвимые слои населения.*

Kateryna Piskun

State Higher Educational Institution
Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine,
Petropavlivska str., 57, Sumy, 40000, Ukraine,
e-mail: kateruna_88@mail.ru,
II category specialist of the Department of post-graduate studies

TARGETING OF SOCIAL ASSISTANCE AS A WAY TO IMPROVE THE METHODS OF PLANNING OF SOCIAL EXPENDITURES

Abstract. *The article studies the problems and causes of the low coverage of socially vulnerable layers of the population with social benefits, unfair distribution of state social transfers. In order to optimize the planning of social protection of the population it is proposed to use the principle of targeted social assistance. The paper analyzes the advantages of such targeting, its effectiveness and costs. It is determined that the widespread introduction of targeted social assistance will contribute to the optimization and effectiveness of social expenditures. It highlights the advantages of implementing the targeting of social benefits and offers ways to reform the social security system based on the principle of targeting.*

Keywords: *social assistance; social benefits; targeted assistance; social expenditures; financing; socially vulnerable citizens.*

Постановка проблеми. За сучасних умов розвитку економіки проблема подолання бідності та забезпечення гідних умов життя громадян є пріоритетним завданням кожної держави. Економічне зростання, активна соціальна політика, своєчасне виявлення державних негараздів та їх унеможливлення, впровадження інноваційних методів у розвиток економіки – передумови стійкої, могутньої держави та заможного народу.

Створення такої держави неможливе без оптимального задоволення усіх верств населення послугами соціального призначення, подолання розшарування суспільства на бідних та багатих. Та, на жаль, на сьогодні, практично відсутній взаємозв'язок між видатками на соціальні потреби і рівнем результативності їх використання. Все більшої незадоволеності серед українців викликає якість суспільних послуг.

Соціально-економічні процеси останніх років свідчать про необхідність проведення реформи у сфері соціального захисту, особливо в частині оптимізації видатків на фінансування соціальних потреб.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями покращення планування видатків соціального призначення, зокрема їх неконтрольованим підвищенням, низькою результативністю використання, розростання бюрократії знайшли своє відображення у колі наукових інтересів таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як О. Кириленко, О. Макарова, О. Новікова, К. Павлюк, О. Пищуліна, С. Юрій. Однак, незважаючи на поглиблену теоретичну розробленість, невирішеними залишаються питання підвищення ефективності видатків соціального призначення та удосконалення методики їх оцінювання.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. І науковці, і практики наголошують, що незважаючи на щорічне збільшення видатків соціального призначення, широкий спектр пільг та компенсацій, що надається населенню, їхня ефективність залишається на досить низькому рівні. За результатами досліджень виявлено, що 10 %

найбідніших громадян України отримують 2 % обсягу соціальних пільг, а 10 % найзаможніших громадян отримують 22 % соціальних пільг, тобто в 10 разів більше [8]. Цей процес відбувається всупереч постулатам соціальної справедливості і вимагає, на нашу думку, нових підходів щодо методів раціонального планування видатків соціального призначення в умовах обмежених ресурсів, орієнтованих на визначенні індивідуальних потреб у соціальних послугах, обумовлених стандартами якості.

Постановка завдання. Отже, метою статті є дослідження теоретичного огляду адресності соціальної допомоги як одного із напрямів підвищення дієвості методики планування видатків соціального призначення, що позитивно вплине на ефективність соціального захисту населення та використання бюджетних коштів у цілому.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, відмітимо, що «соціальний захист населення» як поняття набуло широкого вжитку в Україні на початку 90-х років ХХ ст. і є системою заходів ліквідації, попередження та пом'якшення ситуацій соціально-ризикового характеру.

Як відомо право на отримання державних соціальних послуг мають громадяни, що перебувають у складних життєвих обставинах [2], що складають собою категорії загального соціального захисту (таблиця 1). Та, нерідко соціальними послугами користуються і громадяни певних професій чи роду занять (судді, працівники прокуратури, державні службовці, працівники податкових органів, народні депутати та депутати місцевих рад, журналісти, працівники освіти і науки, медичні і фармацевтичні працівники, працівники села, працівники гірничого та вугледобувного комплексу, державні виконавці та судові експерти, військовослужбовці та прирівняні до них особи) або ті, що мають певні заслуги перед державою (ветерани війни, ветерани військової служби та прирівняні до них особи, особи із трудовими заслугами, особи із заслугами перед державою, донори).

Отже, не лише найбільш соціально незахищені категорії громадян отримують державну соціальну допомогу, а й інші категорії громадян, що мають заслуги перед державою чи представники певних професій.

Зазначимо, що найбільша кількість категорій одержувачів соціальних виплат (70 категорій) та видів соціальних виплат (33 види) належить саме соціально-незахищеним верствам, при тому що категоріям громадян за професією чи родом занять ці показники становлять 49/25, а за заслуги перед державою – 8/13.

Парадоксальним є той факт, що 57 категорій пільговиків становлять працездатні у працездатному віці, хоча кількість пільг для них передбачено лише 39 видів. На нашу думку, цей факт пов'язаний з загостренням в Україні проблеми безробіття, і, як наслідок, зростаючою кількістю громадян, що потребують надання соціальної допомоги.

На сьогодні, система соціальних пільг нараховує 156 видів, якою охоплено понад третина населення України і з кожним роком ці показники зростають. 24 закони та нормативно-правові акти регулюють право на отримання соціальних пільг.

До основних видів соціальних пільг відносяться: першочергове забезпечення житлом (в т.ч. придбання за рахунок державного бюджету), ремонт житлових будинків і квартир, пільги на квартирну плату, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, безоплатне забезпечення ліками, першочергове медичне обслуговування та госпіталізація, позачергове безоплатне щорічне санітарно-курортне лікування/оздоровлення, право на позаконкурсний вступ до ВУЗів, виплата стипендії у повному розмірі, безоплатне навчання у ВУЗах та ПТУ, позачергове забезпечення дітей місцями у дошкільних закладах, позачергове працевлаштування за спеціальністю, пільгове обчислення трудового стажу, надання щорічної додаткової відпустки, безоплатний проїзд всіма видами транспорту міського і приміського сполучення (крім таксі), безоплатний проїзд по Україні всіма видами транспорту міжміського сполучення, звільнення від сплати податків, загальнообов'язкових платежів і зборів, повне державне забезпечення та ін.

Таблиця 1

Категорії соціально-незахищених верств населення, що отримують загальний соціальний захист

Соціально-незахищені категорії громадян	
Жертви радянського режиму	Жертви нацистських переслідувань та члени їх сімей; жертви політичних репресій та члени їх сімей; депортовані особи, які повернулися в Україну на постійне проживання, та члени їх сімей
Учасники війни	Учасники війни та члени їх сімей; інваліди війни; діти війни
Громадяни похилого віку	Громадяни передпенсійного віку; самотні громадяни похилого віку; громадяни похилого віку, які не мають права на пенсію
Інваліди та члени їх сімей	Інваліди, діти-інваліди, інваліди з дитинства та члени їх сімей, малозабезпечені особи, які проживають разом з інвалідами I або II групи внаслідок психічного розладу; особи, яким надається психіатрична допомога
Особи, уражені ВІЛ/СНІД	ВІЛ-інфіковані та члени їх сімей; хворі на СНІД та члени їх сімей
Сім'ї з дітьми	Малозабезпечені сім'ї; сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах; опікуни/піклувальники; усиновлювачі, прийомні батьки і батьки-вихователі; одинокі матері з дитиною; одинокі батьки, опікуни/піклувальники
Діти-сироти	Діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування
Діти та молодь	Діти із малозабезпечених сімей; учні (вихованці) шкіл; діти та молодь
Постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи громадяни	Ліквідатори наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи громадяни та члени їх сімей
Тимчасово непрацюючі громадяни	Безробітні громадяни та їх утриманці; тимчасово непрацездатні громадяни; вагітні жінки
Сільські жителі та жителі гірських районів	Сільські жителі; особи, які переселилися в трудонедостатні сільські населені пункти; жителі гірських населених пунктів
Бездомні громадяни	Бездомні громадяни; безпритульні діти
Колишні ув'язнені	Особи, звільнені з місць позбавлення волі; особи, звільнені з-під варті
Особи, що не мають права на пенсію	Інваліди з дитинства; біженці, іноземці та апатриди, які постійно проживають на території України; церковнослужителі та священнослужителі; жінки з почесним званням Мати-героїня

Складено автором за [15]

До основних видів соціальних пільг відносяться: першочергове забезпечення житлом (в т.ч. придбання за рахунок державного бюджету), ремонт житлових будинків і квартир, пільги на квартирну плату, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, безоплатне забезпечення ліками, першочергове медичне обслуговування та госпіталізація, позачергове безоплатне щорічне санітарно-курортне лікування/оздоровлення, право на позаконкурсний вступ до ВУЗів, виплата стипендії у повному розмірі, безоплатне навчання у ВУЗах та ПТУ,

позачергове забезпечення дітей місцями у дошкільних закладах, позачергове працевлаштування за спеціальністю, пільгове обчислення трудового стажу, надання щорічної додаткової відпустки, безоплатний проїзд всіма видами транспорту міського і приміського сполучення (крім таксі), безоплатний проїзд по Україні всіма видами транспорту міжміського сполучення, звільнення від сплати податків, загальнообов'язкових платежів і зборів, повне державне забезпечення та ін.

Чинна система надання соціальних пільг має досить суттєвий перелік вад, і, взагалі, є надто витратною та громіздкою. Основними чинниками цього є: недостатня прозорість, відсутність адресності в їх призначенні, суттєве ринкове спотворення, штучне підтримання «скрутного фінансового стану» організацій та підприємств, які надають населенню житлово-комунальні, транспортні та інші послуги, утримання дорогої бюрократичної «машини» [4]. Тому, на сьогодні, не дивлячись на достатньо високі показники фінансування сфери соціального захисту (в окремі періоди країни видатки соціального призначення становили більшу частку у зведеному бюджеті) потреби найбільш нужденних верств населення залишаються не задоволеними достатньо. Неврахування доходів громадян для надання соціальної допомоги через відсутність ефективної системи обліку нужденних, системи оцінки впливу соціальної допомоги на її одержувачів призводить до неефективного використання бюджетних коштів та, як наслідок, надання соціальної допомоги тим, хто її не завжди справді потребує.

З аналізу даних засвідчимо, що причинами низького рівня охоплення бідного населення соціальною підтримкою (усього 56,8 % бідних одержують принаймні один вид соціальної підтримки) є надання більшості видів допомоги без урахування рівня доходів і майна/власності у розпорядженні одержувача допомоги, тобто соціальна допомога орієнтована на максимальне охоплення населення; причинами несправедливого розподілу державних соціальних трансфертів, серед яких менше 23 % від їх загальної суми потрапляють до бідних, інші ж надаються небідному населенню (майже 17 млрд. грн. щороку, тобто близько 6 % доходів бюджету), є відсутність необхідної інформації для обліку й моніторингу фактично спожитої соціальної допомоги й оцінювання доходів претендентів на її одержання; причинами відсутності у системі соціальної підтримки стимулів для ефективного використання виділених на неї коштів та завищених норм споживання комунальних послуг для населення (в Україні норма споживання води 108 куб. м на рік на одну людину, тоді як у країнах Європи – 73 куб. м.) є завищені нормативи споживання житлових субсидій та пільг з оплати житлово-комунальних послуг, що призводить до неефективного використання коштів бюджету [3,34]. Зазначені дані свідчать про недосконалу систему соціальної підтримки в Україні.

Вирішення цих проблем науковці та практики [3, 34; 5; 7] пов'язують з посиленням адресності всіх видів соціальної підтримки системи соціального захисту через коригування методики планування та виплат соціального призначення.

Адресність – це надання соціальної допомоги найбільш нужденним громадянам або сім'ям з урахуванням матеріального стану та середньомісячного сукупного доходу, що підтверджується відповідними документами і перевіряється у ході обстеження матеріального стану осіб, у тому числі їх доходів [4, 26].

Тобто, підвищення доходу певної «цільової групи» нужденних при мінімальних затратах та максимальній віддачі від витрачених засобів – сутність адресності.

Питанням забезпечення адресності соціальної допомоги присвячено чимало літератури. Однак виявлено, що за наявності доволі значної кількості способів адресності, потребують більш глибокого аналізу питання її реалізації та результативності витрат. На наш погляд, недоліком є факт того, що практично відсутня важлива інформація щодо адміністративних витрат на її реалізацію. Майже відсутньою є література, де керівники «цільових програм» продемонстрували б деталі впровадження, накопичений досвід, уроки і найголовніше – результати.

Відзначимо, що при усій важливості, складності та у деякій мірі експериментальності та творчості, методи забезпечення адресності соціальної допомоги активно впроваджуються країнами. Така тенденція повинна мати право на підвищення, тому що все гостріше постає питання отримання найвищої ефективності від обмежених наявних ресурсів для скорочення бідності.

Під методами адресності соціальної допомоги розуміються механізми, якими охоплюється певна цільова група. У світовій практиці існує наступний поділ методів адресності: прямого оцінювання, бальний метод оцінки нужденності, метод забезпечення адресності силами громадськості; метод забезпечення адресності за категоріальним принципом; метод самовідбору.

Метод прямого оцінювання позитивний при значних обсягах соціальної допомоги, а в протилежному випадку витрати на збір інформації щодо нужденних можуть перевищити сам ефект від цього методу.

Метод забезпечення адресності за категоріальним принципом на відміну від попереднього методу має свої недоліки, а саме – високий рівень нецільових витрат. За даним методом для збору інформації щодо нужденних використовують індикатори, які тісно корелюють з рівнем бідності [5].

Зазначимо, що за категоріальним принципом в Україні за радянських часів була призначена значна кількість видатків соціального призначення. Та, сучасні умови є непридатними для використання такого принципу, призводячи до загострення дефіциту бюджету за причин невідповідності виплат декларованому рівню. Зауважимо, що в Україні з радянських часів більша частина соціальної допомоги призначалася за категоріальним принципом. Однак в сучасних умовах така практика виявилася неадекватною економічним реаліям і призводить до поглиблення дефіциту бюджету через нездатність держави забезпечити соціальні виплат на декларованому рівні.

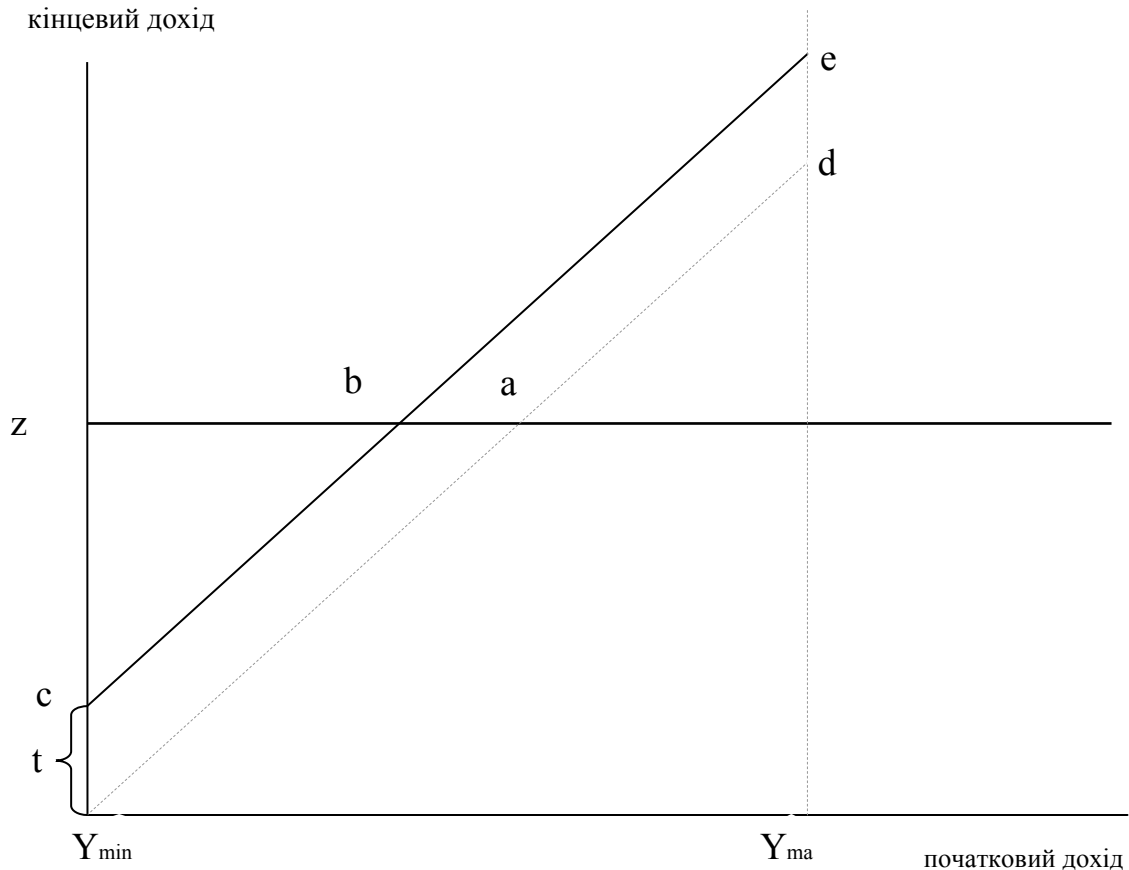
Для кращого розуміння адресності необхідно дослідити її користь та витрати, пов'язані з її забезпеченням. Зобразимо приклад адресування трансферту у боротьбі з бідністю графічно, розроблений Коуді Д., Грош М., Ходдінотт Д. [6], що наглядно покаже переваги даного інструментарію планування соціальних видатків.

Згідно рисунку розглянемо два приклади програм надання трансфертів: перший – схема надання трансфертів лише бідним (нужденним), а другий – одноманітний трансферт, в якому як бідні, так і небідні отримують однаковий трансферт $t (c - y_{min})$.

Щодо першої схеми, відмітимо, що за нею трансферт надається лише бідним (з прибутком нижче z), а величини трансферту дорівнюють індивідуальним значенням «дефіциту прибутку» (za – відстань між початковим прибутком і межею бідності). Пряма dy_{min} показує, що до програми кінцевий дохід рівний початковому, а площа zay_{min} – мінімальний бюджет для ліквідації бідності. Як бачимо, за такою програмою трансфертів усі бідні піднімаються до межі бідності, а всі небідні мають однакові значення початкового та кінцевого доходу.

Одноманітний трансферт, при якому трансферт є однаковим як для бідних, так і для не бідних слабше впливає на подолання бідності, що представлено площею zcb . Це відбувається через «витікання» трансфертів на користь небідних (площа $bade$, яка для фіксованого бюджету повинна рівнятися zcb , тобто рівню бідності після реалізації програми одноманітних трансфертів). Тому, такий підхід адресності, як бачимо, менш дієвий через те, що частина трансферту потрапляє до тих, хто його не потребує, а деякі бідні (інтервал ba) отримають завищений від їх дефіциту доходу трансферт.

Отже, високою та результативнішою є адресність, направлена на «цільову категорію», оскільки вона відсіює частину небідних від участі у програмі [6, 12].

Рис. 1. Адресування трансферту у боротьбі з бідністю

де вісь x – рівень вжитку індивідуальних домогосподарств до здобуття трансферту (початковий дохід), представлений по мірі поліпшення їх майнового положення; вісь y – дохід домогосподарств після здобуття трансферту (кінцевий дохід); $Y_{\max}$ – максимальне значення доходу домогосподарств; $Y_{\min}$ – мінімальне значення доходу домогосподарств; z – межа бідності.

Слід зазначити, що адресність, все ж таки, не є панацеєю, а лише –інструментарієм боротьби з бідністю, якому присутня і витратна сторона і у деяких моментах недосконалість. Розглянемо види витрат адресності та їх характеристики, що представлені у таблиці 2.

Як бачимо, практична сторона адресності вимагає неминучих витрат і втрат, пов'язаних з її реалізацією. Безумовно, вид витрат залежатиме не тільки від тих механізмів, які будуть використані при забезпеченні адресності, а й від умов політичного та суспільного характеру. Однак, необхідно враховувати, що витратна сторона виконання програми забезпечення адресності має відповідати її результативності.

Що ж стосовно результативності, то Коуді, Грош і Ходдінотт (2004 р.) [6] склали рейтинг механізмів забезпечення адресності на основі співвідношення їх дієвості та помилок у призначенні допомоги, який свідчить, що успішність методів забезпечення адресності частково зумовлюється характеристиками країн [9,7]:

- краще підготовлені країни до впровадження програм адресної соціальної допомоги (більшому значення ВВП на душу населення) демонструють вищу дієвість у спрямуванні соціальної допомоги найменше забезпеченим категоріям населення;

- країни, в яких на державні органи покладається більша відповідальність за діяльність з надання соціальної допомоги, демонструють кращі показники адресності;

– країни з більшим розшарування населення за рівнем доходів, і в яких легше виявити різницю в матеріальному стані домогосподарств, також демонструють кращі показники адресності [8, 9].

Тобто, дієвість адресності підвищується зі зростанням відповідальності органів державної влади, прибутку країни, рівнем нерівності.

Таблиця 2

Види витрат адресності та їх характеристика

Вид витрат	Сфера дії	Характеристика	Недоліки
Суспільні витрати	Моральна – визнання бідних бідними	Небажання домогосподарств та їх страх «клейма» при відкритому визнанні бідності	Зниження результативності програми через приховання інформації щодо бідності
Приватні витрати	Результативна – отримання трансферту бідними	Черги при отриманні документів на право участі у програмі, незаплановані витрати на оформлення документів, проїзд до/від пунктів реалізації програми	До отримувачів трансферту не доходить майже п'ята частина усіх засобів, що виділяються
Адміністративні витрати	Пошуково-інформаційна – збір інформації щодо нужденних	Оцінка та дослідження нужденності для складання карти бідності	Витрати зростають з підвищенням точності інформації і залишається менше засобів для їх надання нужденним
Політичні витрати	Спонукальна – політична підтримка	Надання вигод від програми середньому класу, а в майбутньому потенційним виборцям, що впливають на програми	Без участі середнього класу, програми адресності втрачають підтримку громадськості
Витрати стимулів (непрямі витрати)	Критеріальна – критерії, що дають право на участь у програмі	Зміна домогосподарствами поведінки для відповідності критеріям участі у програмі	Надання неправдивої інформації для участі у програмі

Складено автором за [6, 13-15]

Підвищення дієвості адресності соціальної допомоги в Україні дозволить зосередитися на бідних, що забезпечить цільове та ефективне використання видатків бюджету; дозволить розширити доступ до адресності, так як програми адресності можуть реалізовуватися не дивлячись на різні рівні прибутку країн; надасть можливість вибору найбільш оптимального методу адресності.

Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку. На сьогодні, в Україні єдиного визначеного методу або плану реалізації найбільш результативної адресності соціальної допомоги не існує.

Серед основних чинників, які можуть перешкоджати широкому впровадженню програм адресності є: занадто високі адміністративні витрати; небажання громадян, які вийдуть з категорії пільговиків платити за послуги.

Водночас, необхідно виділити, що запровадження адресності надання соціальних пільг допоможе:

- провести логічне обмеження кількості пільговиків;
- ввести критерій «верхньої межі доходу», після якого громадянин втрачає право на соціальні пільги;
- забезпечити такі критерії адресності, що відповідали б критеріям чесності, прозорості та враховували б обставини, дохід, потреби пільговика;
- здійснити перегляд та нормування самої системи нарахування пільг задля унеможливлення не обумовленого та завищеного використання пільг.

Для реформування системи соціального захисту з метою оптимізації видатків на соціальний захист населення, складовою якої є перехід на принцип адресності необхідно :

- на законодавчому рівні визначити категорії отримувачів соціальної допомоги;
- розробити та ввести в дію систему перевірки матеріального становища та дійсного рівня нужденності у допомозі;
- ввести єдину базу даних отримувачів соціальної допомоги;
- проводити на постійній основі інформування населення щодо видів, умов та обсягів отримання соціальної допомоги;
- запровадити систему стандартизації соціальної допомоги, що удосконалив механізм управління соціальною допомогою та вплине на її ефективність.

Отже, адресність соціальної допомоги є інструментом покращення методики планування видатків соціального призначення, нехай інноваційним, творчим, але дієвим при вірному підході. В умовах сьогодення, коли рівень зубожіння населення та кількість нужденних у соціальній допомозі зростає, саме адресність є тією дієвою силою у боротьбі з цими проблемами, що сприятиме ефективному використанню бюджетних коштів, знизить рівень зловживань соціальною допомогою та числа найнужденніших.

Використана література:

1. Булавинець, В. М. Напрями підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів соціального призначення в умовах економічних перетворень [Текст] / В.М. Булавинець // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 3. – С. 45-55 .
2. Закон України “Про соціальні послуги” № 966-IV від 19.06.2003
3. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Програма економічних реформ на 2010-2014 роки. Версія для обговорення. – К.: Комітет з економічних реформ при Президентові України, 2010. – 85 с.
4. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо реформування вітчизняної системи соціального захисту [Текст] / М-во соціальної політики України. – Луганськ : ДУ НДІ СТВ, 2012. – 59 с.
5. Кізіма, Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку [Текст] / Вст. Слово С.І. Юрія. – К.: Знання, 2010. – 431 с.
6. Коуди, Д., Грош, М., Ходдинотт Д., Обеспечение адресности трансфертов в развивающихся странах: анализ опыта и некоторые выводы [Текст] / Дэвид Коуди, Маргарет Грош, Джон Ходдинотт. – Международный банк реконструкции и развития / Всемирный банк, 2004 г – 106 с.
7. Методы обеспечения адресности трансфертов // Сборник материалов Всемирного банка в сфере социального обеспечения населения. – Всемирный банк: Группа развития человеческих ресурсов, Отдел социальных программ. – 2006. – № 10 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://siteresources.worldbank.org/SAFETYNETSANDTRANSFERS/Resources/281945-1124119303499/SSNPrimerNote10_Rus.pdf
8. На доручення Миколи Азарова проводиться інвентаризація і аналіз всіх видів соціальної допомоги // Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. Департамент інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату. – 2012. – 29 лютого [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245001933&cat_id=244276429
9. Сініцина, І. Забезпечення адресності соціальної допомоги за допомогою бального методу з’ясування ступеня нужденності заявників: огляд літератури. – К.: CASE-Україна: Центр соціально-економічних досліджень, 2011. – 46 с.
10. Юрій, С. І., Бескид, Й. М. Бюджетна система України [Текст] : навчальний посібник / С. І. Юрій, Й. М. Бескид; Київ: НІОС, 2000. – 396 с.
11. Alatas, V., A. Banerjee, R. Hanna, B. Olken, J. Tobias (2009). “How to Target the Poor: Evidence from a Field Experiment in Indonesia”. First Draft, <http://ipl.econ.duke.edu/bread/papers/0909conf/Hanna.pdf>
12. Coady, D., R. Perez, and H. Vera-Llamas (2000). “Cost-Effectiveness Analysis of the Education Component of PROGRESA.” In: D. Coady, ed., The Application of Social Cost-Benefit Analysis to the Evaluation of PROGRESA. Final report submitted to PROGRESA. International Food Policy Research Institute, Washington D.C.

13. Holzmann, R., D.A. Robalino, and N. Takayama, eds. (2009). Closing the Coverage Gap: The Role of Social Pensions and Other Retirement Income Transfers. Washington, DC: The World Bank.
14. Subbarao, Kalanidhi (2009). "Targeting Social Safety Nets: Methods and Evidence". Presentation at Social Protection Workshop, July 6-7, Phnom Penh, Cambodia.
15. System of Social Protection and Social Procurement in Ukraine. Real Status and Reform Prospects. – K. : Center for Public Expertise, 2009. – 104 p.

REFERENCES

1. Bulavynets V. M. Improvement of the efficiency of local spending social purpose in economic transformation [Napryamy pidvyshchennya efektyvnosti vydatkiv mistsevykh byudzhativ sotsial'noho pryznachennya v umovakh ekonomichnykh peretvoren']. *Svit finansiv - World of Finance*, 2012, pp. 45-55.
2. *Zakon Ukrayiny "Pro sotsial'ni posluhy" no. 966-IV vid 19.06.2003 - The Law of Ukraine "On Social Services" no. 966-IV of 19.06.2003.*
3. «Zamozhne suspil'stvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava»: Prohrama ekonomichnykh reform na 2010-2014 roky. *Versiya dlya obhovorennya - "Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State": Economic Reform Program for 2010-2014. Print this discussion*, Kyiv, Committee on Economic Reforms under the President of Ukraine, 2010, p. 85.
4. *Informatsiyno-analitychni materialy shchodo reformuvannya vitchyznyanoi systemy sotsial'noho zakhystu - Informational materials on the reform of the national social security system. Ministerstvo sotsial'noyi polityky Ukrayiny – Ministry of Social Policy of Ukraine*, Lugansk, DU NDI STV, 2012, p. 59.
5. Kizyma T. A. Finance households: modern and dominant development paradigm [Finansy domohospodarstv: suchasna paradyhma ta dominanty rozvytku]. Kyiv, Znannya, 2010, p. 431.
6. Coady D., Grosh M., Hoddinott D., Targeting of transfers in developing countries: an analysis of the experience and some of the findings [Obespechenie adresnosti transfertov v razvivayushchikhsya stranakh: analiz opyta i nekotorye vyvody]. *Mezhdunarodnyy bank rekonstruktsii i razvitiya - IBRD*, 2004, p. 106.
7. Targeting Methods transfers [Metody obespecheniya adresnosti transfertov]. *Sbornik materialov Vsemirnogo banka v sfere sotsial'ngo obespecheniya naseleniya. – Vsemirnyy bank: Gruppya razvitiya chelovecheskikh resursov, Otdel sotsial'nykh programm – Proceedings of the World Bank in the field of software sotsialngo population. - World Bank: A group of Human Resource Development, Department of social programs, 2006, no. 10*, available at: http://siteresources.worldbank.org/SAFETYNETSANDTRANSFERS/Resources/281945-1124119303499/SSNPrimerNote10_Rus.pdf
8. *Ofitsiynyy veb-sayt Kabinetu Ministriv Ukrayiny. Departament informatsiyi ta komunikatsiy z hromads'kisty Sekretariatu. 2012. 29 lyutoho - Ofitsiynyy website Kabinetu Ministriv of Ukraine. Department informatsii that komunikatsiy s gromadskisty Sekretariatu. 2012. 29 february*, available at: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245001933&cat_id=244276429.
9. Sinityna I. targeting of social assistance by PMT determine the degree nuzhdennosti applicants: a literature review [Zabezpechennya adresnosti sotsial'noyi dopomohy za dopomohoyu bal'noho metodu z"yasuvannya stupenya nuzhdennosti zayavnykiv: ohlyad literatury]. Kyiv, CASE- Ukraine, Center for Social and Economic Research, 2011, p. 46.
10. Yuriy S. I., Beskid J. M. Budget system of Ukraine [Byudzhetna systema Ukrayiny]. Kyiv, NIOS, 2000, p. 396.
11. Alatas, V., Banerjee A., Hanna R., Olken B., Tobias J. "How to Target the Poor: Evidence from a Field Experiment in Indonesia", 2009, available at: <http://ipl.econ.duke.edu/bread/papers/0909conf/Hanna.pdf>.
12. Coady D., Perez R., Vera-Llamas H., 2000. "Cost-Effectiveness Analysis of the Education Component of PROGRESA." In: D. Coady, ed., The Application of Social Cost-Benefit Analysis to the Evaluation of PROGRESA. Final report submitted to PROGRESA. International Food Policy Research Institute, Washington D.C.
13. Holzmann R., Robalino D.A., Takayama N., 2009. Closing the Coverage Gap: The Role of Social Pensions and Other Retirement Income Transfers. Washington, DC: The World Bank.
14. Subbarao, Kalanidhi, 2009. "Targeting Social Safety Nets: Methods and Evidence". Presentation at Social Protection Workshop, July 6-7, Phnom Penh, Cambodia.
15. System of Social Protection and Social Procurement in Ukraine. Real Status and Reform Prospects, Kyiv, Center for Public Expertise, 2009, p. 104.

Рецензія: д.е.н., проф. ЛЕОНОВ С. В.

Reviewed: Dr., Prof. Leonov S. V.

Received: April, 2013

1st Revision: April, 2013

Accepted: May, 2013

